

Referat af samtale i State Department den 4. marts 1948 mellem ambassaderåd i Washington Povl Bang-Jensen og H. Francis Cunningham, State Departments nordeuropæiske kontor.

HEMMELOGT

EMNE: Eventuel sovjetisk besættelse af Danmark.

Hr. Bang-Jensen sagde han var dybt bekymret over Danmarks umiddelbare fremtid. Han syntes, at begivenhederne i Tjeckoslovakiet og Finland havde øget faren for Danmark. Han havde tidligere været i stand til at forudsige flere tragiske begivenheder. Specifikt havde han forudset den tyske besættelse af Danmark og havde advaret lederne af de danske politiske partier herom, men kun en enkelt havde troet på det.

Bang-Jensen mente, at skønt russerne ønsker at undgå krig, er de spillere og villige til at løbe risici. De vil søge nye måder at ødelægge Marshall-planen, skabe uro og tilføje USA's prestige synlige skader.

Bang-Jensen mener, at russerne har indset, at Danmark er ekstrem svag. De danske forsvarsstyrker er ikke nær så godt organiseret og udstyret som da tyskerne marcherede ind. Forsvarskommissionen har ikke nået nogen konklusion, og det militære personel er fuldstændig uden gejst og moral. Russerne kan ikke regne med at kunne rykke ind i Tyrkiet eller Grækenland, fordi USA er for dybt involveret der. Antag at kommunisterne ikke vinder i Italien. Så vil sovjetrusserne ikke kunne presse mod vest ind i Østrig eller Tyskland, fordi det ville bringe dem i direkte konflikt med amerikanske tropper og føre til krig. Sverige og Norge er for store til at kunne overmandes i en enkelt operation og ville gøre behjertet modstand. I nogle lande prøver russerne at overtage styret indefra. Bang-Jensen tror, at de må være klar over, at det aldrig vil lykkes i Danmark. Følgelig måtte de være nødt til at bruge magt. Skønt de ikke har noget hastværk – Marx har lært dem, at de er sikre på at vinde til sidst – griber de en egnet lejlighed, hvis den byder sig.

Jeg spurgte Bang-Jensen, om han ikke troede, at USSR ville finde egnede svage punkter i Kina eller andetsteds i Østen. Måske, svarede han, men russerne ved, at hovedstriden står i Europa og vil ikke lade begivenheder i Østen bortlede deres opmærksomhed fra muligheder for at gøre fremstød i Europa.

Bang-Jensen erindrede om, at russerne havde forsøgt at slå en handel af med Hitler om adgangsvejene til Østersøen, som det blev afsløret for nylig i State Departments bog med Nazi-dokumenter. Der hersker ingen tvivl om den sovjetiske interesse i Dardanellerne. Deres interesse i adgangsvejene til Østersøen må være endnu større. Bang-Jensen mener, at russerne måske nu har 200 moderne tyske u-både. Selv om de måtte få kontrol med Dardanellerne, ville det ikke medføre adgang til det åbne hav: briterne ville stadig kunne blokere de russiske u-både ved Gibraltar. Ruslands ishavskyst frembyder ikke belejlige basefaciliteter. Murmansk-kanalen er frosset til det meste af året. Både den og Murmansk-jernbanen ville kunne sættes ud af spillet med en enkelt atombombe.

Bang-Jensen er af den opfattelse, at russerne er overbeviste om, at USA ikke kan gribe til beslutsom handling under præsidentkampagnen. Rusland ville uden noget varsel kunne besætte strategiske punkter i Danmark ved indfaldsvejene til Østersøen. En fuldstændig besættelse af Danmark ville ikke være nødvendig. USA ville lide et forfærdeligt prestigetab. Den russiske undskyldning ville da være den, at dette var et udtryk for den nye "Molotov doktrin" om europæisk forsvar, som Sovjetunionen med glæde ville forklare for De forenede Nationer. I denne erklæring ville der også være en udtalelse om, at USA åbenbart havde sat sig på Grønland, og at det derfor kun var naturligt, at USSR erhvervede nødvendige baser på dansk territorium. Bang-Jensen forventede, at der ville blive stor harme i USA, men tvivlede på, at kongressen ville erklære krig midt i valgkampen. I det mindste var det sådan russerne tænkte. Han erkendte, at der var den mulighed, at præsident Truman ville opfordre til øjeblikkelig krig og få umådelig stor offentlig støtte hertil.

Bang-Jensen sagde han havde diskuteret situationen med kommandør Kjølens, den danske marineattaché. De agter at indberette deres konklusioner til København. De tror deres indberetning vil blive nedvurderet og kategoriseret som et forsøg fra ambassadens side på at skubbe Danmark ind i det vesteuropæiske arrangement foreslået af Bevin. Ambassadør Kauffmann er borte, men kommer snart tilbage. Bang-Jensen skal selvfølgelig diskutere sin planlagte indberetning med ambassadøren, men føler sig sikker på, at ambassadøren vil slutte sig til hans synspunkter. I tilknytning til sin advarsel vil Bang-Jensen fremsætte anbefaling om, at Danmark straks må gøre forberedelser, som vil gøre det klart for russerne, at der vil blive gjort nogen modstand. Han tror ikke, at modstanden vil kunne blive ret effektiv eller vare ret længe. Russerne ville imidlertid tøve en hel del mere med at rykke ind, hvis de vidste, at der ville blive problemer, i stedet for som nu at være sikre på, at Danmark er aldeles hjælpeløs. Bang-Jensen synes, at forsvarsministeren, som han ikke anser for særlig handlekraftig, burde opløse forsvarskommissionen og tage skridt til at organisere og bevæbne de danske styrker så godt som tid og omstændigheder tillader det.

Bang-Jensen synes ikke, at den russiske propaganda i de seneste måneder har klaget noget videre over den fortsatte tilstedeværelse af amerikanske styrker i Grønland. Han finder det ildevarslende. Alt i alt anser han chancerne for en nær forestående russisk indrykning ind i Danmark for at ligge mellem 25% og 40%.

Jeg sagde til Bang-Jensen, at hans teori kun lød altfor logisk. Hvis jeg skulle driste mig til at fremsætte et personligt forslag om passende forsvarsforanstaltninger, skulle det være, at de vigtigste flyvepladser blev forsvaret bedst muligt. Jeg ville gerne viderebringe hans bemærkninger til Mr. Hickerson. Bang-Jensen svarede, at hans synspunkter var hans personlige, og at han gerne ville bede mig behandle dem som fortrolige, men havde intet imod, at jeg meddelte dem til Mr. Hickerson.

*Kilde: National Archives, Washington D.C., Diplomatic Branch, Dept. of State, Decimal File 1945-49, 759.61/3-448.
Her gengivet efter den originale tekst i: Tekster til historisk forskningsteknik, 4.31-4.33. Århus 1977, red. af Jørgen Elklit.*
